

játszhatnak négy G-t, ha akarnak.” Neki mindent szabad. Akármít megtehetne, mert minden szép maradna, és bizonyos módon hiteles is. Nincs szüksége arra, hogy bármit is megindokoljon. Igazolásul saját magára mutogathat.

Vladimir Horowitz nem volt tudós-zenész, elmélyült gondolkodó, mint Ferruccio Busoni, de még oly kedvesen léha, sokszínű, melegszívű, magával ragadó muzsikus sem, mint Artur Schnabel. Zongorista volt, egyszerűen zongorista. Nagy zongorista.

Fáy Miklós

Kulturális krónika

Az újabb magyar irodalomtudományok kezdeményező alakja az úvidéki *Bori Imre*, aki abban az időszakban is kiállt az avantgárd irodalmi törekvések mellett, amikor azok még — enyhén szólva — gyanúsak voltak. Felmérhetetlen tette volt Kassák jelentőségének, életművének alapos elemzése, elsőnek mutatta be az újabb magyar líra két jelentős alakjának, Juhász Ferencnek és Nagy Lászlónak legjellemzőbb lírai sajátosságait, számtalan monográfiában és tanulmánykötetben kötelezte el magát az értékek mellett. Újabb könyvsorozatában *A magyar irodalom modern irányait* tekinti át. A háromkötésre tervezett sorozatnak most a második kötetét jelent meg. Ezúttal a századvég magyar prózájának naturalizmusáról ad a rá jellemző alaposan, érzékeny szöveganalízisekkel alapos képet. A naturalizmus világképe meglehetősen határolt volt, kétségtelen azonban, hogy bizonyos vonatkozásokban felszabadító hatást tett írónkra, és segítette az epigonizmusból való kibontakozást. Bori Imre még olyan írók életművében is felfedezte jelenlétét (például Jókaiéban), akiket semmiképpen sem nevezhetünk naturalistáknak, de nyitottak voltak minden új iránt. A könyv bizonyára segítségünkre lesz az irodalmi folyamatok alaposabb mérlegelésében. (Forum)

Ha már déli szomszédaink könyvújdonságairól esett szó, nem hagyhatjuk említés nélkül *Dobrica Ćosić: 7 nap Budapesten* című naplóját sem, amely Vujićics Sztoján fordításában és rendkívül érdekes záró esszéjével jelent meg. Ćosićot a Nagyvilág szerkesztősége hívta meg Budapestre, ahová 1956. október 23-án érkezett. Az események elsodorták, s az igazi író érzékenységgel ébredt rá, hogy történelmi napok tanúja. Naplója elfogulatlan, nyitott szemű tanú vallomása, az akkori időszaknak ezért is fontos forrásmunkája. A Bethlen Gábor könyvkiadó méltánylandó tettet hajtott végre megjelentetésével.

A Szent István Társulat „újdonságaként” jelent meg *B. S. Aldrich: Ella kisasszony* című regénye. Nevét mindenki ismeri, hiszen az „...és lámpást adott kezembe az Úr” hatalmas könyvsiker volt a harmincas évek elején a magyar olvasók között is. Az író középiskolai tanárként rendkívül alapos tapasztalatokat szerzett a gyermeklélekről, könyveiben majdnem mindig a munka és a nevelés úttörőinek állított emléket. Az *Ella kisasszony* eredeti címe *Miss Bishop*, sikeres film is készült belőle az Egyesült Államokban. „Új” kiadását bizonyára örömmel fogadják a megnesmesített érzelmeket kedvelők, akik szeretik a regény főhősének gondolatait nyomán kicsorduló könnyeiket törölgetni. Ezek az új kiadások és újrayomások azonban óhatatlanul felvetik azt a kérdést is: nincsenek-e korunk világirodalmának olyan értékei, melyeket érdemes volna hasonló, óvó szeretettel megismertetni az érdeklődőkkel. Már csak azért is, mert az *Ella kisasszony* azért mégsem a modern regény iskolapéldája...

Ha már a népszerű könyveknél tartunk, ne hagyjuk említés nélkül a *Zeneműkiadó* újdonságát sem, az „ibolyakék szemű” filmszilag, *Elizabeth Taylor: Kövéren, soványan, boldogan* című könyvét. Kitűnő fogyókúrás receptek olvashatók benne... Egyébként a modern kor sztárjainak élete, a sikerért vívott kegyetlen küzdelme érdekes és hálás téma. E könyvből azonban ezek az emberi jellegzetességek alig-alig bontakoznak ki, sikerét mégsem merészség megjósolnunk.

Napjainkban kezdünk elfogulatlan érdeklődéssel megismerkedni azoknak a magyar irodalmi gócnak a tevékenységével, amelyekről a körülmények kényszere folytán eddig csak homályos tudomásunk lehetett. *Dobos Marianne* izraeli útját használta föl arra, hogy tanulságos riportkönyvben, szemelvények fordítása és bemutatása révén adjon képet az ottani irodalom egyes hazai gyökereiről. (*A szívek kötelessége*

megmarad; Kelenföld Kiadó) A beszélgetések rendkívül érdekesek, olykor olyan nemes személységeket ismerhetünk meg, akiknek szinte közös gondolata a megértés és megbocsájtás, ugyanakkor azonban hangsúlyozzák — és ez az eszmény műveikben is megmutatkozik —, hogy nem szabad tanulságok nélkül felejtenuk. Az irodalmi szemelvények viszont némi kétséget keltene a színvonalat illetően. Goren Tamás „Túléltek, Tamás” című kisregénye — mely a kötet legterjedelmesebb írása — bosszantóan történelmietlen, naiv, a szörnyű háborús szorongatásokat klisészerűen, a rossz ismeretterjesztő könyvek színvonalán mondja el, holott kezében volt a „nagy téma”. Ezzel együtt Dobos Marianne gyűjteménye igen hasznos, hiszen megrajzolta egy majdnem ismeretlen irodalmiság térképjeleit.

Sokat a szerencsére egyre többet foglalkozunk manapság a cserkészettel, mint olyan ifjúsági szervezettel és mozgalommal, amely a megfelelő és elodázhatatlan kiegyenlítődés után segíthet megszilárdítani vagy megalkotni fiataljainkban azokat az emberi értékeket, melyeket az elmúlt időszak nevelési gyakorlata igen eredményesen ölt ki belőlük. A tisztázás folyamatában rengeteget segített a *Magyar cserkészlet — Világcserekészlet* című konferencia, melynek anyaga Zombori István szerkesztésében jelent meg Szegeden. Ajánlanám kézikönyvnek mindazok számára, akik meg vannak győződve arról, hogy ők a cserkészlet egyedüli és felkent örökösei.

Manapság alig-alig van keletje a higgadt, józan mérlegelésnek és távlatteremtésnek. Szíveseb-

ben figyelünk az egymást rohanó tempóban követő aktualitásokra, amelyek elmoszák bennünk a józan mértéktartást, az értékkeremtés képességét. Pedig nem árt néha a múltra figyelni, mert annak jelzései olykor jelenünk számára is tanulságosak. Ilyen környezetben rendkívül jelentősnek érzem a Helikon gyönyörű kivitelű újdonságát, *Pók Lajos: Bécs 1900* című könyvét. Hallatlanul érdekes, izgalmasan változó világba kalauzol a szerző: egy haldokló politikai rend keretei között születik meg az új művészet, az európaiságnak új szemlélete, mely majd oly érzékletes kifejezést nyer például Márai Sándor „vallomásában”. Pók Lajos szerencsés érzékkel tájékozódik a látszólagos zürzavarban, kiemelve azokat az alkotókat, akiknek hatása bizonyára maradandó. Hiszen Freud, Kafka, Musil vagy éppen Schönberg a legzavartabb politikai helyzetben, az eszmék zürzavarában teremtett olyan művészetet, melynek hatása ma is eleven. A kötet jelentőségét két vonatkozásban is igazolni lehet: egyrészt e kor ismerete és alapos feldolgozása nélkül aligha érthetjük meg a modern magyar irodalmi törekvéseket, például a Nyugatot sem, másrészt rendkívül plasztikusan bontakozik ki belőle annak igazolása, hogy zavaros történelmi körülmények között a kibontakozáshoz elengedhetetlenül szükséges a szellem szabad mozgása, anélkül ugyanis nem születhetnek iránymutató, maradandó, megkötő életértékek. Pók Lajos fejtegetéseit reprodukciók, korabeli fényképek teszik még élőbbé, s a könyvet jól tájékoztató időrendi krónika egészíti ki.

Rónay László